

Економічні горизонти

ISSN 2522-9273 (print)
ISSN 2616-5236 (online)

Economies' Horizons,
No. 4(7), pp. 28–36.

DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.4\(7\).2018.161718](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(7).2018.161718)

Домашня сторінка: <http://eh.udpu.edu.ua>

УДК 332.2(4/9)

Особливості державного регулювання земельних відносин в зарубіжних країнах

О. Г. Чирва¹, д. е. н., професор
Н. Ю. Коган²

Стаття надійшла: 04.11.2018
Стаття прийнята: 20.11.2018

Чирва О. Г., Коган Н. Ю. Особливості державного регулювання земельних відносин в зарубіжних країнах. *Економічні горизонти*. 2018. № 4(7). С. 28–36. DOI: [10.31499/2616-5236.4\(7\).2018.161718](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(7).2018.161718).

Анотація. Метою статті є дослідження та аналіз економічних механізмів державного регулювання земельних відносин в розвинених країнах, які можуть бути враховані при формуванні земельних становлень в сільському господарстві в Україні. **Методологія.** Методологічною основою дослідження стали загальнонаукові, спеціальні та статистичні методи економічних досліджень. Також використано монографічний метод, метод логічного узагальнення і системного аналізу. **Результати.** В статті проводиться теоретичне дослідження такого правового інституту земельного права як мораторій на відчуження земель сільськогосподарського призначення, досліджуються причини становлення, аналізується нормативно-правова база, а також досвід європейських країн зі встановлення принципів ліберальної економіки і мораторію на продаж землі сільськогосподарського призначення в Україні. Проаналізовано світовий досвід формування земельної власності, зокрема такі аспекти, як: форми власності, обмеження розмірів земельних угідь, розвиток орендних відносин в різних країнах світу тощо. **Практичне значення.** Запропонована методика аналізу практики та методи регулювання земельних відносин різних країн світу, які можуть бути враховані при формуванні економічних механізмів регулювання земельних відносин сільського господарства. **Перспективи подальших досліджень.** На основі проведеного дослідження визначено актуальність розробки пропозицій щодо вдосконалення оподаткування земельних відносин.

Ключові слова: земельні відносини в зарубіжних країнах, державне регулювання, земельний податок, оренда землі, малоземелля, використання землі, землі сільськогосподарського призначення, землекористувач.

Кількість джерел: 14; *кількість таблиць:* 1; *кількість рисунків:* 0; *кількість формул:* 0.

JEL Classification: L 51, O 18, Q 15, R 38

¹ Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; директор Навчально-наукового інституту економіки та бізнес-освіти; професор кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом; ідентифікатор ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0601-0624>; e-mail: chyrva81@ukr.net.

² Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; викладач кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом; ідентифікатор ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3735-4382>; e-mail: kogan_natalija@ukr.net; науковий керівник – О. Г. Чирва, д. е. н., професор.

Features of state regulation of land relations in foreign countries

Olha H. Chyrva¹, Doct. Ec. Sc., Professor
Nataliia Yu. Kohan²

Received: 04 November 2018
Accepted: 20 November 2018

Chyrva, O. H. and Kohan, N. Yu. (2018), "Features of state regulation of land relations in foreign countries", *Economies' Horizons*, no. 4(7), pp. 28–36, doi: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.4\(7\).2018.161718](https://doi.org/10.31499/2616-5236.4(7).2018.161718).

Abstract. *The purpose of the article is to study and analyze the economic mechanisms of state regulation of land relations in developed countries, which can be taken into account when forming agricultural land in Ukraine. Methodology.* Methodological basis of the research were general scientific, special and statistical methods of economic research. The monographic method, the method of logical generalization and system analysis are also used. *Results.* The article deals with theoretical study of such a legal institute of land law as a moratorium on the alienation of agricultural land, investigates the causes of its formation, analyzes the regulatory framework, as well as the experience of European countries in establishing the principles of a liberal economy and a moratorium on the sale of agricultural land in Ukraine. The world experience of land ownership formation, such as: ownership, restriction of land plots, development of lease relations in different countries of the world, is analyzed. *Practical meaning.* The method of the analysis of practice and methods of regulation of land relations of different countries of the world, which can be taken into account when forming economic mechanisms of regulation of land relations of agriculture, is proposed. *Prospects for further research.* On the basis of the conducted research the relevance of the development of proposals for improving the taxation of land relations has been determined.

Keywords: land relations in foreign countries, state regulation, land tax, land lease, land use, agricultural land, land user.

Number of references: 14; number of tables: 1; number of figures: 0; number of formulas: 0.

1. Вступ.

Земельні відносини – специфічна сфера виробничих відносин суспільства, що виникають між людьми в процесі володіння, розпорядження та користування землею як загальним умовою сільськогосподарської праці і засобом виробництва. Вони є визначальними у всій системі аграрних перетворень, так як в усі часи були носіями гострих і суперечливих проблем суспільства.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні та методологічні сторони сучасних земельних відносин в сільському

господарстві знайшли відображення в працях зарубіжних та вітчизняних науковців: М. О. Богіра та М. Г. Ступень (*Bohira and Stupen, 2012*), О. М. Ковтун (*Kovtun, 2011*), І. П. Мосіюк та С. І. Мосіюк (*Mosiyuk, M. and Mosiyuk, S., 2011*), М. Й. Малік і В. М. Зайцев (*Malik and Zaiets, 2013*), Ю. С. Синиця (*Sinica, 2014*), О. В. Кірейцева (*Kireitseva, 2011*), О. В. Ходаківська (*Khodakivska, 2012*). Визнаючи безперечний авторитет названих вчених в створенні теоретико-методичних основ оренди сільськогосподарських угідь необхідно відзначити, що недостатньо досліджено функціональне значення оренди в період

¹ Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University; Director of the Educational and Scientific Institute of Economics and Business Education; Professor at the Department of Marketing, Management and Business Management; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0601-0624>; e-mail: chyrva81@ukr.net.

² Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University; Lecturer at the Department of Marketing, Management and Business Management; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3735-4382>; e-mail: kogan_natalija@ukr.net; Scientific Adviser – O. H. Chyrva, Doct. Ec. Sc., Professor.

становлення земельного ринку. В економічній літературі мало уваги приділено природі власності орендованих земель, а також механізму функціонування регіональних орендних відносин.

3. Методи дослідження.

Теоретичною і методологічною базою дослідження послужили праці вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем земельних відносин, формування і функціонування ринку землі, чинне законодавство України та нормативно-правові акти. Рішення поставлених завдань і аналіз фактичного матеріалу здійснювалося з використанням діалектичного та системного підходів, методів наукового пізнання, а також використовувалася теорія і методи експертних оцінок.

4. Формулювання цілей дослідження.

Завданням статті є наукове і практичне вирішення питань регулювання земельних відносин та формування земельного ринку, яке дозволить підвищити інвестиційну активність власників, знизити ризик вкладення капіталів в галузі АПК, посилити стимули працівників продовольчого підкомплексу до забезпечення високої результативності підприємницької діяльності.

5. Виклад основних результатів та їх обґрунтування.

З початком проведення земельної реформи в 2000 р пов'язують створення великих агрохолдингів і фермерських господарств. Понад 7 млн селян отримали право на приватизацію понад 28 млн земельних ділянок (паїв). Після приватизації частина земель була передана в короткострокову і довгострокову оренду, а деякі власники встигли продати земельні площі до введення мораторію 1 січня 2002 У той час, як в Україні протягом 15 років «зароджується» ринок землі, в інших країнах світу він успішно функціонує. Нашим парламентаріям не завадило б звернути увагу на країни Євросоюзу, Америки та змодельювати-

скопювати успішний досвід або модель грамотного розпорядження землею. Пропонуємо розглянути умови придбання земель в різних країнах світу і порівняти ціни.

Жодна держава світу не може зберегти стабільність в межах своїх кордонів і підтримувати стійке соціальне середовище розвитку без чіткого державного регулювання земельних відносин. Необхідність такого регулювання виникає внаслідок розуміння керівниками країн всього розвинутого світу значення сільського господарства для забезпечення свого населення продуктами харчування, а так-же для збереження якості і кількості сільськогосподарських земель, вирішення соціальних, екологічних і економічних проблем (Kireitseva, 2011, p. 174-178).

Згідно із Земельним Кодексом України земля – це основне національне багатство, що перебуває під особливою охороною держави. Право власності на землю закріплено законодавчо. Це право набувають і реалізують громадяни, юридичні особи та держава виключно відповідно до закону. Земля як головний засіб виробництва в сільському господарстві – результат багатвікового еволюційного ґрунтоутворювального процесу. Вона просторово обмежена і не може бути збільшена за бажанням суб'єкта господарювання. Земля не є продукт праці, вона сформувалася і існує без будь-якого втручання з боку людини (Mosiyuk, M. and Mosiyuk, S., 2011, p. 260).

Незважаючи на те, що в усьому світі кількість земель, придатних для ведення сільського господарства, обмежена, землі, що йдуть під житлову та промислову забудову, з кожним роком збільшується. Території, на яких формується основна маса продовольства (рілля, сади і плантації, пасовища), становлять лише 9% поверхні Землі, проте ця цифра з кожним роком зменшується (табл. 1).

Таблиця 1. Динаміка зміни складу земель сільськогосподарського призначення в зарубіжних країнах 1997-2016 рр., тис. га

Країна	Всього землі	орна земля		багаторічні посіви		пасовища	
	2016 р.	1997 р.	2016 р.	1997 р.	2016 р.	1997 р.	2016 р.
Австралія	768 230	40 097	44 180	203	350	423 048	380 919
Канада	909 351	45 537	45 100	6 775	7 050	15 682	15 450
Франція	54 766	18 310	18 433	1 183	1 086	10 566	9 899
Німеччина	34 877	11 835	11 877	266	198	5 282	4 875
Італія	29 414	8 283	7 171	2 646	2 531	4 405	4 186
США	916 192	181 839	170 428	2 300	2 730	236 000	238 000
Швейцарія	4 000	423	408	24	23	1 134	1 130
Нова Зеландія	26 771	1 579	866	46	66	13 350	11 354

Джерело: Food and Agriculture Organization of the United Nations (2017).

У зв'язку з цим у багатьох країнах затверджуються різні держпрограми і механізми регулювання земельних відносин, основним важелем яких є система оподаткування. У ряді країн податки на землю служать єдиним джерелом формування бюджету місцевих органів влади: в США і Канаді – 80%, в Данії – 56%, в Нідерландах – 49%, в Австралії – 48%, а в Україні лише 5%.

Незважаючи на високі ставки, в зазначених країнах активно надаються податкові пільги на сільськогосподарські землі в порівнянні з тими, що віддані під забудову. Дана система стимулювання застосовується у всіх розкритих країнах, причому в деяких з них землі сільськогосподарського призначення і зовсім звільненні від сплати податків.

Для обчислення земельного податку більшість розвинених країн використовують кадастровий метод. Ставки податку для сільськогосподарських угідь, як правило, не перевищують 1% від вартості землі.

У Чехії від земельного податку звільняються сільськогосподарські угіддя розміром до 10 га, але тільки в разі якщо вони обробляються власником ділянки. Також значні податкові пільги можуть надаватися для тих ділянок сільгоспугідь, продуктив-

ність, яких значно нижче норми. За загальним ж правилам земельний податок для ріллі становить 0,75% відповідної ціни угідь, для пасовищ і лісів – 0,25%.

Відповідно до Закону про землю в Японії податком обкладаються не тільки власники землі, але і орендарі. При цьому величина податку безпосередньо залежить від врожаю. Наприклад, якщо урожай є середнім для даної території, то ставка земельного податку дорівнює нулю. Якщо урожай нижчий від середнього рівня, то ставка податку буде рости разом з його падінням. Така система оподаткування пояснюється крайньою обмеженістю землі та її високою вартістю.

Не існує окремої земельної податку в Швеції, який включається в податок на капітал. Багаті землевласники, що мають капітал до 400 тис. крон, від податку повністю звільнюються, мають від 400 до 600 тис. платять 2%, дана ставка зростає в залежність від збільшення вартості капіталу.

Земельний податок в Ізраїлі стягується толь до з доходу, отриманого власником землі, при продажу земельної ділянки. При цьому ставка податку залежить від мети продажу. Якщо вона продається для сільськогосподарського виробництва, то ставка становить 2,5%, а якщо для комерційних цілей – 33%.

У 48 штатах США існує пільгове оподаткування сільськогосподарських угідь. Основна причина прийняття законів про диференціацію оподаткування полягає в тому, щоб зберегти землі для сільського та лісового господарства, запобігти експансії міст, а також зберегти екологічні, рекреаційні та інші ресурси для суспільного блага.

У Канаді система податкових пільг по відношенню до фермера виражається в серйозних податкових послабленнях, особливо методи оцінки вартості землі та будівель. Згідно податкового законодавства країни з податкової бази виключається вартість машин і обладнання, що використовуються для виробництва сільськогосподарської продукції, надаються знижки з податків для фермерів з низьким рівнем доходу. При оцінці землі враховуються її придатність для ведення сільського господарства, рельєф, родючість, наявність інфраструктури. При цьому балансова вартість землі береться по нижньому рівню, щоб зменшити податкове навантаження на фермера. У ряді канадських провінцій частина земель не включається в оподатковувану базу, а в деяких провінціях сільськогосподарські угіддя взагалі не оподатковуються. При вкладенні інвестицій, що сприяють підвищенню якості земель, їх величину враховують із податкових доходів фермера. Передбачені знижки і на будівельні матеріали, призначені для зведення житла і фермерських будівель.

У Великобританії формально вся земля належить королівській родині, але права на володіння цією землею вільно продаються, що дає змогу використовувати її досить ефективно. Змінити цільове використання земельної ділянки тут дуже складно. Та й купівля землі не означає, що її власник володітиме нею вічно: в окремих випадках вона може бути викуплена в нього примусово (за необхідності прокладання дороги, або на ній будуть знайдені

поклади корисних копалин тощо). Власникам землі заборонено продавати її іноземцям (Tomson, 1997, p. 8).

Особливо цікавими представляються досвід ЄС і існуючі програми оподаткування, що заохочують деякі види використання земель за допомогою встановлення пільгових ставок.

У країнах ЄС проводиться політика стимулювання багаторічних рослин (яблунь, груш). Наприклад, в Італії якщо фермер вирішив розбити сад на площі 1000 га, то на період, поки сад вийде на сталий рівень плодючості, держава надає податкові знижки або виділяє різного роду субсидії (Khodakivska, 2012, p. 30–36).

Так, в різних країнах діють все можливі програми і використовуються різні економічні інструменти, більш того, державне керівництво диференціює заходи державного регулювання в залежності від розташування земель. На рівнинній території застосовуються заходи, пов'язані з обмеженням розширення використовуваних сільськогосподарських угідь, з метою недопущення перевиробництва продукції, а в міській місцевості держава, навпаки, стимулює розвиток сільського господарства з метою збереження населення на цих територіях.

Держава в економічно розвинених країнах активно бере на себе витрати на меліоративні роботи, що виходять за межі фінансових можливостей окремих фермерів. По-цьому ці дорогі заходи здійснюються за рахунок коштів державного бюджету за допомогою цільових програм по меліорації земель, субсидій, дотацій, компенсацій. Площа зрошуваних земель в цих країнах з кожним роком зростає, так як є найнадійнішим способом боротьби з посухою.

Проблемами проведення земельної реформи займаються багато науковців і практиків. О. М. Ковтун слушно зазначає,

що реформування земельних правовідносин в Україні розпочалося і тривало за відсутності загальнодержавної програми. Отже, досить складно визначити мету, завдання, етапи земельної реформи (*Bohira and Stupen, 2012, p. 233*). Одна з найбільших проблем – нераціональне використання земель. На сьогодні значну частину ріллі не обробляють, а решту обробляють із порушенням елементарних правил ведення землеробства (*Kovtun, 2011, p. 17*). Основна причина цього – відсутність належної правової та матеріально-технічної бази для землевласників (власників земельних ділянок (паїв)) і землекористувачів. Тому стратегія ринкової трансформації земельних відносин в Україні має передбачати створення більш ефективних форм землегосподарування.

В Україні в процесі переходу до ринкових відносин кількість меліорованих сільськогосподарських угідь зменшилася з 5,4 (1993 р) до 2,6% в даний час.

У країнах з розвинутою ринковою економікою право на приватну власність виступає невід'ємним атрибутом держави. У США в приватній власності громадян знаходиться 58,7% усіх земель, у володінні індіанців – 2,3%, у власності держави – 39%, з них 33,7% – це федеральні землі, а 5,3% – землі штатів, округів і муніципалітетів. Хоча і тут існують деякі державні обмеження. Регулювання земельного обороту направлено, в першу чергу, на неефективного землекористувача. З цією метою застосовують жорсткі вимоги до осіб, які купують сільськогосподарські землі в свою власність. Важливими умовами є наявність професійної освіти, необхідного капіталу для використання покупної землі, а також досвід ведення сільськогосподарського виробництва. Так, в Данії власником землі може стати тільки особа, здатна самостійно вести господарство, жити поблизу від нього, а також мати спеціальну освіту.

У ряді країн державне регулювання має на меті: уникнути формування небажаних моделей землеволодіння і землекористування виходячи з принципів структурної політики або необхідності створення сприятливих умов для сімейних фермерських господарств. Наприклад, якщо батько через похилого віку вже не може працювати фермером, а син не хоче займатися фермерським господарством, то законодавство переважної більшості країн передбачає продаж землі або як мінімум передачу в оренду фермеру, який знаходиться саме найближче. І термін оренди в такому випадку досягає 49 років, мінімальний – від 10 років.

Зацікавленість в регулюванні земельного ринку викликана прагненням створити такі моделі землеволодіння та землекористування, котрі б сприяли ефективному використанню земельних угідь. З цією метою в багатьох країнах проходить збільшення середніх розмірів господарств і консолідація земель. Це збільшення проводиться, в числі іншого, і під егідою держави, яка прагне до того, щоб господарюючі суб'єкти вели ефективно аграрне виробництво. Для цього здійснюватиметься закріплення громадян на цих територіях, особливо в сільських і гірських районах, викуп дрібних господарств для подальшого перепродажу їх більшим. Таке укрупнення необхідне для створення ефективних комерційних сільськогосподарських організацій.

Як відомо, у багатьох країнах існує заборона на придбання земель іноземними громадянами. Характер таких обмежень різний і визначається ступенем економічного розвитку держави. Повна заборона на покупку сільськогосподарських земель нерезидентами існує в Білорусії, Чехії, Китаї, Канаді, Болгарії і в деяких штатах США. У таких країнах, як Італія, Іспанія, Мексика і ряд інших країн, існують обмеження на покупку землі іноземцями в прикордонних

районах. У Швейцарії не існує подібних обмежень, проте процес отримання дозволу на покупку землі вимагає колосальних зусиль, що ускладнює іноземцям купувати сільськогосподарські землі у власність.

В результаті частка іноземних власників землі в зарубіжних державах дуже мала, що демонструє ефективність аграрної політики щодо збереження землі за громадянами цих країн. Проте там дозволяється використання землі іноземними підданими на основі довгострокової оренди. Оренда землі в розкручених зарубіжних країнах в незалежності від приналежності орендаря до держави є найважливішим інструментом організації сільськогосподарського виробництва.

Оренда сільськогосподарської землі має свої переваги, головним чином пов'язані з можливістю подолати тимчасово високий інвестиційний бар'єр, що стоїть на шляху у фермерів, які не мають достатніх коштів, але є мета вести фермерське господарство. Однак у багатьох країнах Заходу збільшилася кількість фермерів, які поєднують власність на землю з її орендою. Ця тенденція пояснюється тим, що під впливом факторів науково-технічний чеського прогресу і конкуренції фермери намагаються розширити господарську діяльність, що призводить до збільшення розмірів ферм. В умовах порівняно стійкої системи землеволодіння і високих цін на землю цього найлегше досягти за рахунок оренди додаткових площ (*Malik and Zaiets, 2013, p 87-95*).

У США активно проводять політику по обмеженню використання земель і стимулюванню відведення їх під чистий пар. З цієї програми землю виводять з сільськогосподарського виробництва зазвичай на кілька років. Це означає, що фермер протягом довготривалого часу нічого не вирощує на своїй землі, а тільки лише періодично

оре її, тим самим земля зберігає свої властивості, накопичуючи родючий шар, але при цьому продукція не вирощується. При таких обставинах ціна на продукцію залишається в цілому по країні приблизно на одному рівні. Якщо ж і ці землі вводити в обіг, то продукція, яка буде на них вирощена, моментально обрушиться в вигляді перевиробництва. При такій врожайності, котра існує в США, досить використовувати тільки частину сільськогосподарських земель. Це робиться для того, щоб сільськогосподарські площі не заростали і практично не залишились виведеними з обігу. Держава стимулює фермерів до того, щоб вони періодично проводили обробку ґрунту, щоб не створювати живильне середовище для чагарників тощо. Аналогічні програми проводяться в країнах ЄС.

Аналіз практики та методи регулювання земельних відносин різних країн світу можуть бути враховані при формуванні економічних механізмів регулювання земельних відносин сільського господарства в Україні:

1. Земельна політика більшості держав світу спрямована на збереження землі в сільськогосподарському користуванні та на обмеження переведення сільськогосподарських земель в інші види використання.

2. У всіх розвинених країнах світу земельні відносини хоча і засновані більшою частиною на праві приватної власності, але сила державного регулювання, які забезпечують їх використання відповідно до спільних соціальних і екологічних інтересів, грає найважливішу роль.

3. За панування приватної власності на землю законодавчо закріплені громадські права на неї, при яких держава може вилучити землі (за компенсацію) в інтересах суспільства.

4. Обмежується можливість спекуляції землею, дроблення земельних ділянок

при передачі у спадок, зосередження землі в одних руках тощо.

5. Особливо виділяється практика введення зобов'язань, що вимагають проведення землезахисних заходів, спрямованих на збереження ґрунтової родючості. З метою раціонального використання сільськогосподарських угідь, держава встановлює жорсткі заходи відповідальності землевласників і землекористувачів.

6. Регулювання земельних відносин базується на принципі верховенства громадських інтересів перед приватними, при використанні земельних угідь.

7. Щоб утримати землю в сільському господарстві, система податків на землі сільськогосподарського призначення має нести пільговий характер, диференціюючи від повного звільнення від земельного податку або податку на нерухомість до певного пільгового режиму.

Мораторій в Україні планувався як один з механізмів обмеження міри до розробки нормальної нормативно-правової бази та налагодження повноцінного розвитку ринку землі. Земля є основним державним надбанням країни і перебуває під особливим контролем уряду.

6. Висновки.

Отже, основне завдання уряду будь-якої країни – бути гарантом права власності на земельну ділянку, не продавати за безцінь земельні угіддя, не заважати розбудувати аграрний бізнес. Без сумнівів,

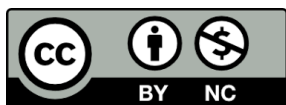
сільськогосподарські підприємства зацікавлені в купівлі земельних угідь. Разом з тим, переважна кількість фермерів і представників агробізнесу переконані, що є необхідність у підвищенні ефективності сільськогосподарської обробки, а не просто збільшення земельного банку. Підвищенню врожайності за рахунок технологій, інновацій, застосування сучасної сільгосптехніки відводиться перше місце.

Найскладнішою проблемою земельного реформування в Україні є ринок земель сільськогосподарського призначення. Однак, в більшості під цим поняттям розуміють виключно купівлю-продаж землі, хоча насправді до ринкових відносин також відносяться оренда й іпотека землі. Результати наших досліджень свідчать, що Україна ще не готова до повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення, а саме слабка законодавча база і відсутність організаційного механізму, який не дає можливості для його функціонування. І все ж необхідно прагнути до формування повнофункціонального ринку земель з усіма його складовими. А поки не буде вироблена законодавча база та організаційний механізм ринку земель сільськогосподарського призначення, слід активно розвивати орендні відносини. Адже, звертаючись до досвіду зарубіжних країн, розуміємо, що оренда земель сільськогосподарського призначення є ефективним видом ринкових відносин і альтернативою купівлі-продажу.

References

- Bohira, M. O. and Stupen, M. H. (2012), "Problems in land use, caused by land reform in Ukraine, and ways to overcome them", *Zemlevporiadnyi visnyk*, no. 3, pp. 16-18.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (2017), "Statistics", available at: <http://www.fao.org/statistics/en/> (Accessed 28 October 2018).
- Khodakivska, O. V. (2012), "Agricultural land market in the EU countries: possibilities of using experience in Ukraine", *Ekonomika APK*, no. 5, pp. 30-36.
- Kireitseva, O. V. (2011), "Foreign experience in the formation of the land market", *Ekonomika APK*, no. 10, pp. 174-178.
- Kovtun, O. M. (2011), "Legal regulation of programming, use and protection of land in Ukraine: 20 years of experience in reforming and prospects of land legal relations development", *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy*, no. 2, pp. 231-234.

- Malik, M. Y. and Zaiets, V. M. (2013), "Theoretical principles and directions of transformation of personal peasant farms", *Ekonomika APK*, no. 5, pp. 87-95.
- Mosiyuk, I. P. and Mosiyuk, S. I. (2011), "Land resource potential of agrarian production and rational use of nature in Ukraine", *Naukovyi Visnyk NUBiP Ukrainy. Seriya: Ekonomika, ahrarnyi menedzhment, biznes*, no. 163, part. 3, pp. 259-261.
- President of Ukraine (2015), Decree of the President of Ukraine "About the Strategy of Sustainable Development "Ukraine 2020", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (Accessed 28 October 2018).
- Press Service of the State Agency of Land Resources (2012), "Ukrainians are studying the experience of introducing a land market in Europe", available at: http://old.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=245299356&cat_id=248446163 (Accessed 28 October 2018).
- Sinica, Ju. S. (2014), "Analysis of the world's land cadastral systems", *Imushhestvennye otnosheniya v Rossijskoj Federacii*, vol. 10, no. 157, pp. 55-66.
- Stupen, M. H. (ed.), Hulko, R. I., Mykula, O. Ya. et al. (2006), *Teoretychni osnovy derzhavnoho zemelnoho kadastru* [Theoretical Foundations of the State Land Cadastre], Novyi Svit-2000, Lviv, Ukraine, 336 p.
- The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), Law of Ukraine "Land Code of Ukraine", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2768-14> (Accessed 28 October 2018).
- Tomson, P. (1997), "Who owns land in the UK?", *Propozytsiia*, no. 5, pp. 8.
- Vlasenko, N. S. (ed.) (2014), *Agriculture of Ukraine in 2013*, Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 400 p.

Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства — Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).
This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons "Attribution-NonCommercial 4.0 International" (CC BY-NC 4.0).